Europos Parlamentas
2024-2029

Užsienio reikalų komitetas

2025/2084(INI)

01.07.2025

PRANEŠIMO PROJEKTAS

dėl ES ir JAV politinių santykių
(2025/2084(INI))

Užsienio reikalų komitetas

Pranešėjas: Michał Szczerba

TURINYS

Psl.

PASIŪLYMAS DĖL EUROPOS PARLAMENTO REZOLIUCIJOS 3

AIŠKINAMOJI DALIS 7

PRIEDAS. SUBJEKTAI ARBA ASMENYS, IŠ KURIŲ PRANEŠĖJAS GAVO INFORMACIJOS 8

PASIŪLYMAS DĖL EUROPOS PARLAMENTO REZOLIUCIJOS

dėl ES ir JAV politinių santykių
(2025/2084(INI))

Europos Parlamentas,

– atsižvelgdamas į 1990 m. Transatlantinę deklaraciją dėl EB ir JAV santykių,

– atsižvelgdamas į 2025 m. birželio 15 d. Transatlantinio teisės aktų leidėjų dialogo bendrą pareiškimą,

– atsižvelgdamas į savo 2025 m. balandžio 2 d. rezoliuciją dėl 2024 m. metinio pranešimo dėl bendros užsienio ir saugumo politikos įgyvendinimo[1] ir rezoliuciją dėl 2024 m. metinio pranešimo dėl bendros saugumo ir gynybos politikos įgyvendinimo[2],

– atsižvelgdamas į savo ankstesnes rezoliucijas ir rekomendacijas dėl transatlantinių santykių, visų pirma savo 2023 m. gruodžio 13 d. rekomendaciją Tarybai, Komisijai ir Komisijos pirmininko pavaduotojui ir Sąjungos vyriausiajam įgaliotiniui užsienio reikalams ir saugumo politikai dėl ES ir JAV santykių[3],

– atsižvelgdamas į 2022 m. birželio 29 d. NATO Madrido aukščiausiojo lygio susitikime priimtą strateginę koncepciją,

– atsižvelgdamas į 2022 m. kovo 22 d. priimtą ES saugumo ir gynybos strateginį kelrodį,

– atsižvelgdamas į 2025 m. kovo 19 d. Baltąją knygą dėl Europos gynybos parengties 2030 m.,

– atsižvelgdamas į 2025 m. birželio 25 d. Hagos aukščiausiojo lygio susitikimo deklaraciją,

– atsižvelgdamas į 2025 m. birželio 26 d. Europos Vadovų Tarybos išvadas,

– atsižvelgdamas į Tarptautinės prekybos komiteto nuomonę,

– atsižvelgdamas į Darbo tvarkos taisyklių 55 straipsnį,

– atsižvelgdamas į Užsienio reikalų komiteto pranešimą (A10-0000/2025),

A. kadangi ES ir JAV strateginė partnerystė grindžiama ilgamete bendra istorija, demokratinėmis vertybėmis ir bendrais interesais, kadangi ši partnerystė buvo svarbi propaguojant taiką, stabilumą, demokratiją ir gerovę abiejose Atlanto pusėse ir visame pasaulyje;

[1] Priimti tekstai, P10_TA(2025)0057.
[2] Priimti tekstai, P10_TA(2025)0058.
[3] Priimti tekstai, P9_TA(2023)0468.

B. kadangi geopolitinei aplinkai būdingi sudėtingi nauji iššūkiai, įskaitant didėjantį autoritarizmo patrauklumą, geopolitinę konkurenciją, perversmines technologijas ir klimato kaitos sukeltas nelaimes;

C. kadangi skubiai reikia visapusiško ir diferencijuoto požiūrio į ES ir JAV santykius, kuriuo būtų derinamas glaudesnis bendradarbiavimas, strateginis angažavimasis, tarpusavio pagarba ir bendrų interesų siekimas;

D. kadangi NATO toliau yra esminis ir nepakeičiamas kertinis transatlantinio saugumo akmuo ir kadangi Europos ir JAV bendradarbiavimas gynybos srityje yra nepaprastai svarbus siekiant atgrasyti nuo dabartinių ir atsirandančių grėsmių transatlantiniam bei pasauliniam saugumui;

E. kadangi demokratinės vertybės, pagrindinės žmogaus teisės ir teisinė valstybė yra transatlantinės partnerystės ir pasaulinės taisyklėmis grindžiamos tvarkos pagrindas bei esminiai ramsčiai;

F. kadangi siekiant stiprinti pasitikėjimą ir tarpusavio informuotumą ypač svarbu stiprinti visuomenės supratimą, komunikacijos ir informavimo apie ES ir JAV santykius pastangas abiejų žemynų piliečių atžvilgiu;

G. kadangi ES ypač svarbus yra strateginis savarankiškumas reguliavimo ir technologijų srityse, kartu išlaikant tvirtą transatlantinę partnerystę ir paisant suverenumo;

H. kadangi dėl didėjančių geopolitinių iššūkių, kuriuos kelia stiprėjančios pasaulinės ir regioninės galios, visų pirma Rusija, Iranas ir Kinija, reikia vadovautis koordinuotu ir strateginiu transatlantiniu požiūriu;

I. kadangi didžiulė ES ir JAV ekonominė tarpusavio priklausomybė – jų prekybos ir investicijų partnerystė yra didžiausia pasaulyje – toliau yra nepaprastai svarbus pasaulinio ekonominio stabilumo ir augimo veiksnys;

1. ragina laikytis labiau koordinuoto, nuoseklesnio ir į ateitį orientuoto ES požiūrio į strateginę partnerystę su JAV, daug dėmesio skiriant tiek trumpojo, tiek vidutinės trukmės laikotarpio tikslams sukurti atsparius ir ateities iššūkiams parengtus santykius, suteikiančius galimybę veiksmingai reaguoti į kintančias pasaulines realijas ir kylančius iššūkius;

2. ragina užmegzti ir palaikyti nuolatinius aukšto lygio strateginius ES ir JAV dialogus, kad būtų sprendžiami santykių pagrindinių pokyčių klausimai ir iššūkiai, ypač daug dėmesio skiriant prekybai, saugumui ir kylančioms geopolitinėms grėsmėms; pabrėžia, kad Europa, glaudžiai bendradarbiaudama su JAV ir NATO, turi atlikti proaktyvų ir atsakingą vaidmenį savo pačios saugumo ir gynybos politikoje;

3. pripažįsta istorinį ir toliau atliekamą Amerikos vadovaujamąjį vaidmenį tvarkant pasaulinius reikalus ir ragina JAV toliau remti Europos saugumą, be kita ko, užtikrinant karinių pajėgų buvimą; yra tvirtai įsitikinęs, kad, atsižvelgiant į nuolatinę piktavališkų režimų grėsmę, glaudus bendradarbiavimas bus naudingas abiem šalims;

4. pakartoja, kaip bendrai pareiškė ES ir JAV, kad smerkia piktavališką ir priešišką Irano įtaką Artimuosiuose Rytuose, įskaitant jo paramą 2023 m. spalio 7 d. grupuotės

„Hamas“ įvykdytiems niekingiems teroristiniams išpuoliams prieš Izraelį, taip pat aktyvią Irano paramą teroristams visame pasaulyje; pabrėžia, kad Irano branduolinė programa kelia didžiulį pavojų bendram saugumui;

5. pabrėžia, kad reikia išsaugoti ir stiprinti ES reguliavimo savarankiškumą ypatingos svarbos politikos srityse, primygtinai raginant visapusiškai gerbti ES suverenius sprendimų priėmimo procesus ir institucinį vientisumą;

6. ragina ES ir JAV spręsti Kinijos keliamą daugialypį iššūkį, pabrėždamas, kad reikia numatyti visapusišką ir gerai koordinuojamą transatlantinę strategiją, pagal kurią Kinija būtų pripažinta strategine konkurente, be kita ko, bendrai atremiant Kinijos šnipinėjimą ir įtakos operacijas ir toliau teikiant paramą Taivano demokratijai; pripažįsta, kad Kinija sudaro sąlygas Rusijos agresijai Ukrainoje ir Rusijos grasinimams Europos ir transatlantiniam saugumui bei juos remia;

7. akcentuoja nepakeičiamą ir nuolat atliekamą JAV vaidmenį vadovaujant NATO ir dedant kolektyvines pastangas saugumo srityje ir dar kartą patvirtina, kad tvirtai remia NATO – pamatinę transatlantinės gynybos ir atgrasymo instituciją, visų pirma atremiant Rusijos ir tokių režimų, kaip Irano, Baltarusijos bei Šiaurės Korėjos, agresiją ir destabilizuojančius veiksmus; pripažįsta NATO vaidmenį skatinant taiką ir stabilumą už euroatlantinės zonos ribų;

8. remia ir skatina didesnes Europos gynybos išlaidas bei iniciatyvas, kurios yra visapusiškai suderintos su NATO tikslais, įskaitant pastangas aljanse sukurti pajėgesnį ir patikimesnį Europos ramstį; pabrėžia, kad reikia koordinuoti gynybos pramonės politiką ir pramonės sektorių bendradarbiavimą;

9. pabrėžia, kad ES turi išlikti budri, gerai pasirengusi ir pasiruošusi prisitaikyti prie visų galimų nenumatytų atvejų, kad apsaugotų ir propaguotų savo interesus transatlantinėje partnerystėje;

10. patvirtina bendrą ES ir JAV įsipareigojimą remti Ukrainą jai nuolat ginantis nuo Rusijos agresijos, be kita ko, stiprinant sankcijų Rusijai sistemas, patraukiant ją atsakomybėn už karo nusikaltimus ir nusikaltimus žmoniškumui; be to, pasisako už tai, kad imobilizuotas Rusijos valstybės ir privatus turtas būtų naudojamas siekiant padėti Ukrainai atsigauti ir ją atstatyti; pabrėžia bendrą ES ir JAV interesą, kad Ukrainą integruotųsi į Europą;

11. pabrėžia ES ir JAV prekybos prekėmis ir paslaugomis svarbą; akcentuoja, kad dėl JAV prekių ir paslaugų eksporto į ES JAV sukurta 2,3 mln. darbo vietų, o dėl to, kad ES įmonės investuoja JAV, dirba 3,4 mln. žmonių; ragina abi šalis siekti panaikinti muitų tarifus ir netarifines prekybos kliūtis ir visus prekybos ginčus spręsti vykdant dialogą ir bendradarbiaujant;

12. ragina glaudžiai bendradarbiauti ir koordinuoti veiksmus ekonominio saugumo srityje, visų pirma keičiantis informacija apie eksporto kontrolę ir grėsmes, susijusias su tiesioginėmis užsienio investicijomis; pabrėžia, kad svarbu bendradarbiauti įveikiant bendrus išorės ekonominius iššūkius, pvz., perteklinius pajėgumus ir nesąžiningą prekybos praktiką, be kita ko, kuriuos kelia Kinija; ragina bendradarbiauti gerinant prieigą prie ypatingos svarbos žaliavų ir kuriant atsparias tiekimo grandines; remia

perkėlimo į draugiškas šalis iniciatyvų plėtojimą siekiant padidinti ekonomikos konkurencingumą;

13. ragina intensyviau bendradarbiauti technologinių inovacijų srityje, be kita ko, kuriant ir diegiant strategines ir besiformuojančias technologijas, pvz., pažangiąją gamybą, dirbtinį intelektą (DI) ir kvantinę kompiuteriją; ragina imtis priemonių ekonominiam atsparumui didinti gerinant pažangiausių technologinių išteklių srautą tarp ES ir JAV, kuriant tinkamus šių technologijų saugos standartus ir stiprinant susijusias tiekimo grandines;

14. pabrėžia, kad svarbu išlaikyti ir stiprinti glaudų koordinavimą energetinio saugumo srityje, ypač žaliavų srauto klausimu, ir bendradarbiauti plėtojant bei skatinant švarios energijos sprendimus, įskaitant branduolines technologijas;

15. reiškia susirūpinimą dėl JAV sprendimo neįgyvendinti Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos pasaulinio susitarimo dėl mokesčių; mano, jog siekiant, kad pasaulio ekonomika būtų teisingesnė ir tvaresnė, labai svarbi yra suderinta tarptautinė teisingo apmokestinimo sistema;

16. pripažįsta, kad svarbu kurti ir palaikyti tikrą lygiateisę ES ir JAV partnerystę, grindžiamą abipuse pagarba, bendromis demokratinėmis vertybėmis ir bendrais strateginiais interesais; ragina dėti daugiau pastangų siekiant visame pasaulyje skatinti demokratiją, žmogaus teises ir teisinę valstybę;

17. ragina ES ir JAV gerokai sustiprinti savo visuomenės informavimo ir komunikacijos strategijas, siekiant didinti piliečių ir suinteresuotųjų subjektų informuotumą bei supratimą apie transatlantinę partnerystę, skatinant dalyvavimą ne tik federaliniu JAV lygmeniu, įtraukiant valstijų valdžios institucijas, kartu su gubernatorių biurais, valstijų asamblėjomis ir kitomis įstaigomis, kurios gali padėti plėtoti tokį bendradarbiavimą;

18. rekomenduoja vykdyti dialogą su analitikų centrais, pilietine visuomene, akademine bendruomene ir kitais nevyriausybiniais suinteresuotaisiais subjektais, kad būtų didinamas visuomenės supratimas ir skatinamos informacija pagrįstos diskusijos; ragina skatinti mainus švietimo ir kultūros srityse bei turizmą;

19. paveda Pirmininkei perduoti šią rezoliuciją Europos Sąjungos Tarybai, Komisijos pirmininko pavaduotojai ir Sąjungos vyriausiajai įgaliotinei užsienio reikalams ir saugumo politikai, Komisijai, valstybių narių vyriausybėms bei parlamentams ir Jungtinių Valstijų Kongresui.

AIŠKINAMOJI DALIS

ES ir JAV transatlantinė partnerystė grindžiama bendru įsipareigojimu puoselėti demokratiją, teisinę valstybę ir taisyklėmis grindžiamą tarptautinę tvarką. Atsižvelgiant į pasaulyje didėjantį nestabilumą, pranešime pabrėžiamas atnaujintų ir strateginių ES ir JAV santykių, grindžiamų tarpusavio pagarba, tvirtesniu bendradarbiavimu ir bendra pasaulinės taikos, saugumo bei klestėjimo vizija, poreikis.

Jame akcentuojama, kad NATO yra kertinis transatlantinio saugumo akmuo, ir palankiai vertinamos didesnės Europos pastangos aljanse sukurti stipresnį bei pajėgesnį gynybos ramstį. Pranešime raginama stiprinti dialogą saugumo ir gynybos klausimais, glaudžiai koordinuoti ekonominio saugumo veiksmus ir stiprinti bendradarbiavimą technologinių inovacijų, prekybos bei energetikos srityse.

Pranešime dar kartą patvirtinama, kokį ypač svarbų vaidmenį atlieka ES ir JAV parama Ukrainai, be kita ko, naudojant imobilizuotą Rusijos valstybės turtą atstatymui, ir atsižvelgiama į autoritarinių jėgų, pavyzdžiui, Kinijos ir Irano, keliamus iššūkius.

Jame pabrėžiamas parlamentinės diplomatijos vaidmuo ir rekomenduojama stiprinti struktūrinius mainus, be kita ko, valstybių / valstijų ir vietos lygmenimis, taip pat platesniu mastu bendradarbiauti su analitikų centrais, pilietine visuomene ir akademine bendruomene, siekiant remti transatlantinę partnerystę ir užtikrinti ilgalaikį strateginį suderinimą.

PRIEDAS. SUBJEKTAI ARBA ASMENYS, IŠ KURIŲ PRANEŠĖJAS GAVO INFORMACIJOS

Pagal Darbo tvarkos taisyklių I priedo 8 straipsnį pranešėjas pareiškia, kad, rengdamas šį pranešimą, iki jo priėmimo komitete gavo informacijos iš šių subjektų ar asmenų:

Subjektas ir (arba) asmuo
Polski Instytut Spraw Miedzynarodowych (The Polish Institute of International Affairs)

Šį sąrašą parengė ir visą atsakomybę už jį prisiima pranešėjas.

Jeigu sąraše esančių fizinių asmenų tapatybę galima nustatyti pagal jų vardą ir pavardę, jų pareigas arba pagal abu požymius, pranešėjas pareiškia, kad jis atitinkamiems fiziniams asmenims pateikė Europos Parlamento pranešimą dėl duomenų apsaugos Nr. 484 (https://www.europarl.europa.eu/data-protect/index.do), kuriame išdėstytos jų asmens duomenų tvarkymui taikomos sąlygos ir su tuo tvarkymu susijusios teisės.